

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ ІМЕНІ ГЕРОЇВ ЧОРНОБИЛЯ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Факультет цивільного захисту
Кафедра соціально-гуманітарних дисциплін

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ФІЛОСОФІЯ»

циклу загальної (обов'язкової) підготовки
за освітньо-професійною програмою «Пожежна безпека»
підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
у галузі знань 26 «Цивільна безпека»
за спеціальністю 261 «Пожежна безпека»

Рекомендовано кафедрою
соціально-гуманітарних дисциплін
на 2024-2025 навчальний рік.
Протокол від 3.08.2024 №2

Силабус розроблено відповідно до Робочої програми
навчальної дисципліни «Філософія»

2024 рік

1. Анотація дисципліни

Навчальна дисципліна «Філософія» для підготовки здобувачів вищої освіти за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти в галузі знань 26 «Цивільна безпека» за спеціальністю 261 «Пожежна безпека».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є аналіз соціально-антропологічної рефлексії життєдіяльності та умов самоконституювання людського суб'єкта за зв'язністю філософської антропології з практичною філософією та методологією соціально-гуманітарного знання.

2. Інформація про науково-педагогічного працівника

Загальна інформація	Усов Дмитро Володимирович, професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, д.філос.н., проф.
Контактна інформація	м. Черкаси, вул. Онопрієнка, 8, кабінет 3. Номер телефону: 067 470 37 74
E-mail	Usov_dmytro@chipb.org.in
Наукові інтереси	Історія філософії, соціальна філософія
Професійні здібності	Організаційні та комунікативні якості; навички навчання та викладання; навички організації освітнього процесу та наукової діяльності; досвід проектної роботи.
Наукова діяльність за освітнім компонентом	Доктор філософських наук за спеціальністю 09.00.05 – історія філософії. Автор та співавтор 4 колективних монографій, понад 150 наукових фахових публікацій у вітчизняних та міжнародних виданнях.

3. Час та місце проведення занять з навчальної дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті інституту (<https://chipb.dsns.gov.ua/ua/Osvitnya-diyalnist.html>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру щочетверга з 15.00 до 16.00 в аудиторії №3. В разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

4. Мета вивчення дисципліни

Метою вивчення курсу «Філософія» є озброєння здобувачів знаннями та вміннями, необхідними для формування у фахівця високого рівня гуманістичної культури, здатності впевнено орієнтуватися у вирії світоглядних позицій в соціальному світі, сповідувати духовні цінності, бути носієм високих моральних і естетичних ідеалів, передового екологічного мислення, щоб на цих засадах самостійно організовувати власну професійну діяльність та соціальну поведінку.

5. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти	
	очна (денна)	заочна (дистанційна)
Статус дисципліни	Загальна обов'язкова	
Рік підготовки	2-й	2-й
Семестр	1-й	1-й
Обсяг дисципліни:		
в кредитах ЄКТС	3	3
кількість модулів	1	1
загальна кількість годин	90	90
Розподіл часу за навчальним планом:		
лекції (годин)	22	8
семінарські, практичні (годин)	22	2
самостійна робота (годин)	46	80
підсумковий контроль	екзамен	екзамен

6. Передумови для вивчення дисципліни

Пререквізити: історія та культура України.

Постреквізити: політологія, соціологія.

7. Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньої програми «Пожежна безпека» першого рівня вищої освіти за спеціальністю 261 «Пожежна безпека» галузі знань 26 «Цивільна безпека», вивчення навчальної дисципліни «Філософія» повинно забезпечити:

Програмні результати навчання	ПРН
Аналізувати і прогнозувати суспільні явища й процеси, знати нормативно-правові засади забезпечення пожежної безпеки, питання правового регулювання забезпечення пожежної безпеки об'єктів і територій	ПРН03

– формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності (загальні та професійні)	ЗК, ПК
Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу	ЗК03

8. Програма навчальної дисципліни

Теми навчальної дисципліни:

Змістовий модуль 1. Основні етапи розвитку філософії.

Тема 1. *Філософія, її походження і місце в історії культури.*

Філософія і життя. Місце філософії в самопізнанні людини. Філософія та світогляд. Основні компоненти світогляду. Історичні типи світогляду: міф, релігія, науковий світогляд, філософський світогляд. Поняття міфу, його значення в філософії. Поняття релігії, взаємозв'язок і розвиток міфології, релігії та філософії. Зародження філософської думки. Основне коло філософських питань. Філософія – роздум про навколишній світ та людину. Народження філософії та проблема її історичних типів. Основні теми філософських роздумів: світ і людина, сутність і зміст людського існування. Філософія в системі культури. Основні функції філософії: світоглядна, пізнавальна, методологічна, соціально-практична. Сутність загальнолюдських цінностей у філософії. Гуманістичний зміст філософії.

Література: [Баз.: 12, 21, 24, 26. Доп.: 23, 32]

Тема 2. *Релігійно-світоглядні системи Стародавнього Світу*

Становлення філософського знання. Культурно-історичні передумови виникнення філософських знань. Іудаїзм як найдавніша монотеїстична релігія світу. Найдавніші біблійні джерела. Формування релігійної картини світу. Створення світу та людини. Старий заповіт. Закон Божий – десять заповідей. Розселення людства по регіонах землі. Історичні передумови виникнення політеїзму. Язичницькі вірування та культури, їх класифікація.

Література: [Баз.: 2, 5, 8, 13. Доп.: 10, 26, 37]

Тема 3. *Релігійно-філософські системи Стародавнього Сходу.*

Загальні риси філософії Стародавнього Сходу. Своєрідність філософії стародавніх Індії та Китаю. Основні течії філософської думки в Стародавньому Китаї. Суспільно-практичний зміст конфуціанства. Принципи недіяння даосизму. Філософія Стародавньої Індії. Ведичні напрямки. Зародження філософських знань. Релігійно-філософські школи джайнізму та індуїзму. Буддизм. Виникнення буддизму. Основи буддійського віровчення. Поширення буддизму як найдавнішої світової релігії. Іслам. Виникнення та поширення ісламу. Основні догмати та релігійна практика ісламу.

Література: [Баз.: 15, 17, 29. Доп.: 32, 33, 37]

Тема 4. *Антична філософія.*

Характер філософії Стародавньої Греції. Від Хаосу до Космосу. Ранньогрецька натурфілософія (Мілетська школа, Геракліт, Піфагор). Плюралістична тенденція філософського освоєння світу - Емпедокл, Анаксагор, Демокріт. Класична філософія епохи еллінізму (Сократ, Платон, Аристотель). Пізньоантична філософія (епікуреїзм, стоїцизм, скептицизм). Римська антична філософія. Неоплатонізм.

Література: [Баз.: 21, 26, 29. Доп.: 1, 24, 26]

Тема 5. *Середньовічна християнська філософія.*

Ісус Христос – засновник християнської Церкви. Основи християнського вчення. Символ віри. Основні християнські догмати. Біблія – священна книга християн. Організація церкви. Церковні таїнства. Система церковного врядування. Вселенські церковні собори. Великий церковний розкол XI ст. Православ'я та католицизм. Філософія Середньовіччя - духовна орієнтація. Основні принципи релігійно-філософського мислення. Апологетика: західна і східна – А. Августин, І. Златоуст, Г. Богослов, В. Великий. Проблема пізнання: містика і схоластика. Суперечка про природу загальних понять: реалізм і номіналізм. Проблема співвідношення розуму та віри. Т. Аквінський, П. Абеляр, Д. Скотт.

Література: [Баз.: 8, 13, 15. Доп.: 26, 29, 33]

Тема 6. *Філософія Відродження, Нового часу і Просвітництва. Німецька класична філософія.*

Гуманістичний характер філософії епохи Відродження. Реформація. Наукова революція XVII ст. Головні риси західноєвропейської філософії XVII ст. Проблема методу пізнання (Ф. Бекон, Р. Декарт). Раціоналізм і сенсуалізм. Філософія епохи Просвітництва (Монтеск'є, Вольтер, Руссо). Проблема людини і суспільства. Нові принципи німецької класичної філософії. Етапи розвитку німецької класичної філософії. Критична філософія І. Канта. «Переворот» теорії пізнання. «Категоричний імператив». Філософська система Гегеля: теологічна система розвитку, закони всезагального руху та розвитку. Філософські погляди Шелінга, Фіхте, Фейєрбаха. Діалектичний матеріалізм Маркса.

Література: [Баз.: 14, 20, 22. Доп.: 3, 10, 13, 16, 17, 21, 22]

Тема 7. *Західна філософія кінця XIX - початку XX ст. Сучасна світова філософія.*

Філософія XIX ст. Проблема раціонального та ірраціонального. Перегляд класичної моделі світорозуміння. Програма радикального оновлення філософії – позитивізм, філософія життя. Характерні риси сучасної зарубіжної філософії. Критичний погляд принципів і традицій класичної філософії кінця XIX – початку XX ст. Проблема людини у філософії XX ст. «Екзистенціальна філософія» та її різновиди: екзистенціалізм (С. К'єркегор, М. Гайдеггер, К. Ясперс, Ж.П. Сартр, А. Камю); персоналізм (Б. Бону, Е. Брайтмен); філософська антропологія (В. Дільтей, А. Шопенгауер, Ф. Ніцше). Філософські проблеми психоаналізу (З. Фрейд). Сучасна релігійна філософія. Неотомізм. Постмодерністські проекти перебудови естетики, політики, філософії. Методи емансипації свідомості: феноменологічна редукція Е. Гуссерля, герменевтичне коло Г. Гадамера, деконструкція Ж. Дерріда, негативна діалектика Т. Адорно, епістемологія М. Фуко.

Література: [Баз.: 2, 5, 23. Доп.: 5, 8, 9, 18, 19, 34, 36, 39]

Тема 8. *Історія філософської думки в Україні X-XXI ст.*

Джерела української філософської культури. Початки філософії в системі культури Київської Русі (Іларіон Київський, Володимир Мономах).

Філософія періоду Відродження в Україні. Братські школи. Острозький культурно-освітній центр. Філософські ідеї в етнорелігійній та політико-правовій думці (С. Оріховський, І. Вишенський). Г. Сковорода – фундатор філософії українського духу. Становлення Просвітництва в Україні. Філософія в Харківському та Київському університетах. Філософія серця П. Юркевича. Український романтизм. Філософські ідеї Т. Шевченка, соціально-філософські погляди М. Драгоманова, І. Франка. Філософські ідеї в українській культурі в кінці ХІХ - на початку ХХ ст. В. Вернадський, його вчення про ноосферу. Філософія української діаспори. «Культурне відродження» 20-х років. Філософія України в радянський період (20ті-80ті роки). Новітні тенденції розвитку української філософії в контексті розвитку світової філософської думки.

Література: [Баз.: 3, 7, 9, 16. Доп.: 6, 7, 12, 14, 15, 30, 33, 37, 38, 42]

Тема 9. *Проблеми буття, свідомості та пізнання.*

Філософська категорія буття. Людина в бутті. Сенс життя. Онтологічні роздуми про світ, його існування, життя і смерть та їхнє значення в людському житті. Буття як реальність і абстракція. Поняття матерії. Матерія як філософська категорія і об'єктивна реальність. Буття і час. Буття і простір. Проблема походження людини. Виникнення та природа свідомості. Роль соціальності у виникненні свідомості. Структура свідомості, її рівні. Функції свідомості. Пізнання як складова частина людського буття. Форми пізнання. Проблема істини. Критерії істини. Наука як система знань, цінностей, одна із форм суспільної свідомості. Специфіка наукового знання. Науково-технічний прогрес і особливості інженерного мислення. Сучасні концепції розвитку науки. Предмет і завдання логіки як науки. Поняття логіки. Форми мислення. Структура понять, суджень та умовиводів. Основні закони правильного мислення. Характер взаємодії законів логіки на шляху досягнення істинного знання.

Література: [Баз.: 10, 12, 30. Доп.: 4, 8, 39]

Тема 10. *Суспільство як система.*

Філософія суспільства. Основні підходи до розуміння суспільства. Суспільство як система, що саморозвивається. Специфіка соціальної форми руху. Суспільство як національно-державне утворення. Основи взаємодії природи та суспільства. Географічне середовище та його роль в житті суспільства. Геополітика. Еволюційне і революційне у розвитку суспільства і людини. Соціальні протиріччя. Соціальні інститути та їх види. Спрямованість розвитку суспільства. Поняття прогресу і регресу. Перспективи прогресу. Глобальні проблеми сучасності. Використання цифрових технологій державою в реалізації її функцій. Збройна агресія Російської Федерації проти України. Інформаційна безпека в умовах війни.

Література: [Баз.: 1, 6, 27. Доп.: 2, 4, 19, 25, 41, 43]

Тема 11. *Етика та естетика*

Етика як наука. Етичні вчення Стародавнього світу. Генезис етичних уявлень в Стародавній Індії. Становлення етичної свідомості в Стародавньому Китаї. Антична етика. Християнська етика. Становлення

християнської етики. Заповіді Христа як етичні принципи християнства. Християнська етика в сучасному світі. Історія етики XII – XX ст. Етичні погляди в епоху Середньовіччя та традиції Нового часу. Етичні пошуки в російській та українській філософії. Етика в XX – XXI ст. Місце моральної свідомості в структурі суспільної свідомості. Вищі духовні цінності. Істина, добро, краса.

Предмет та завдання естетики. етапи становлення естетики як науки
Основні естетичні категорії: прекрасне, потворне, трагічне, комічне, гармонія, міра, почуття, канон. Структура естетичної свідомості: естетичне почуття, естетичний смак, естетичний ідеал. Взаємодія духовної культури та естетики. Людина і суспільні відносини як об'єкти естетичної діяльності.

Література: [Баз.: 10, 12, 30. Доп.: 4, 8, 39]

9. Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять:

Назви змістових модулів і тем	Очна (денна) форма				
	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		лекції	семінари (практичні) заняття	самостійна робота*	Поточний контроль
МОДУЛЬ 1.					
«ОСНОВНІ ЕТАПИ РОЗВИТКУ ФІЛОСОФІЇ»					
Змістовий модуль 1.					
Тема 1. Філософія, її походження і місце в історії культури	8	2	2	4	опитування, письмові завдання, індивідуальна робота
Тема 2. Релігійно-світоглядні системи Стародавнього Світу	8	2	2	4	опитування, письмові завдання, індивідуальна робота
Тема 3. Релігійно-філософські системи Стародавнього Сходу.	8	2	2	4	опитування, письмові завдання, індивідуальна робота
Тема 4. Антична філософія	8	2	2	4	опитування, письмові завдання, індивідуальна робота, НТК
Тема 5. Середньовічна християнська філософія	8	2	2	4	опитування, письмові завдання, індивідуальна робота
Тема 6. Філософія Відродження, Нового часу і Просвітництва. Німецька класична філософія.	8	2	2	4	опитування, письмові завдання, індивідуальна робота, КІП
Тема 7. Західна філософія кінця XIX – початку XXI ст.	8	2	2	4	опитування, письмові завдання, індивідуальна робота, КІП

Тема 8. Філософська думка в Україні Х-XXI ст.	8	2	2	4	опитування, письмові завдання, індивідуальна робота, СПП
Тема 9. Проблеми буття, свідомості та пізнання	8	2	2	4	опитування, письмові завдання, індивідуальна робота
Тема 10. Суспільство як система	8	2	2	4	опитування, письмові завдання, індивідуальна робота
Тема 11. Етика та естетика	8	2	-	6	опитування, письмові завдання, індивідуальна робота
<i>Разом за змістовим модулем</i>	88	22	20	46	-
Підсумкова модульна робота	2	-	2	-	-
Разом за модуль 1	90	22	22	46	-

Назви змістових модулів і тем	Заочна (дистанційна) форма				
	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		лекції	семінари (практичні) заняття	самостійна робота*	Поточний контроль
МОДУЛЬ 1.					
«Основні етапи розвитку філософії»					
Змістовий модуль 1.					
Тема 1. Історія розвитку світової філософії: від Античності до Просвітництва.	22	2	-	20	індивідуальна робота
Тема 2. Історія розвитку світової філософії: від просвітництва до сучасності.	22	2	-	20	індивідуальна робота
Тема 3. Історія розвитку української філософії.	22	2	-	20	індивідуальна робота
Тема 4. Проблеми буття, свідомості та пізнання. Суспільство як система	24	2	2	20	індивідуальна робота
<i>Разом за змістовим модулем 1.</i>	90	8	2	80	
Разом за модуль 1	90	8	2	80	-

10. Орієнтовна тематика індивідуальних завдань.

Індивідуальні завдання можуть виконуватись здобувачами як під час семінарських занять, так і під час самостійної роботи. Формами виконання індивідуальних завдань є: написання рефератів, есе, дайджесту, аналітичного огляду, аналізу проблемних ситуацій, підготовка результатів власних досліджень та ін.

1. Поняття світогляду та його історичні типи.
2. Головні філософські школи стародавньої Індії.
3. Філософія буддизму.
4. Конфуціанство та його вплив на сучасну культуру Китаю.
5. Докласична антична філософія: головні школи та проблеми.
6. Натурфілософія і сучасна наука.
7. Філософія Сократа: проблема людини та діалогічної природи філософського знання.
8. Ідеальна держава Платона й сучасні теорії держави: набутки і втрати.
9. Соціально-політичне вчення Аристотеля.
10. Філософська система Ф.Аквінського.
11. Августин Блаженний – засновник християнської антропології.
12. Віра і знання: проблеми розмежування.
13. Гуманізм і проблема людської індивідуальності у філософії Відродження.
14. Суспільно-правовий ідеал Просвітництва. Просвітницька трактовка людини та держави.
15. Наукова революція XVI –XVII ст.: проблеми і набутки.
16. Концепція нової науки Ф.Бекона.
17. Емпіризм: сутність та проблеми.
18. Діалектика як тип світогляду у філософії Гегеля.
19. Філософська культура Київської Русі.
20. Філософські ідеї діячів Острозького культурно-освітнього центру.
21. Антропологічний характер філософії Г. Сковороди.
22. Українські філософи XIX століття про людину і суспільство.
23. Філософія серця П.Юркевича.
24. Філософські ідеї в класичному психоаналізі З.Фрейда.
25. Проблема свободи у філософії екзистенціалізму.
26. Система позитивної філософії О. Конта.
27. «Філософія абсурду» А.Камю.
28. Цінності буття в антропології М. Шелера.
29. Уявлення про людину та суспільство у філософії постмодернізму.
30. Концепція соціуму в постмодернізмі.

11. Форми та методи навчання і викладання

Вивчення навчальної дисципліни реалізується в таких формах: навчання заняття за видами, виконання індивідуальних завдань, консультації, контрольні заходи, самостійна робота.

В навчальній дисципліні використовуються такі методи навчання і викладання:

- методи навчання за джерелами набуття знань: словесні методи навчання (лекція, пояснення, бесіда, інструктаж); наочні методи навчання (ілюстрація, демонстрація, спостереження); практичні методи навчання (практична робота, виїзні заняття);

- методи навчання за характером логіки пізнання: аналітичний; синтетичний; індуктивний; дедуктивний;

- методи навчання за рівнем самостійної розумової діяльності тих, хто навчається: проблемний виклад; частково-пошуковий; дослідницький;

- інноваційні методи навчання: робота з навчально-методичною літературою та відеометод; навчання з використанням технічних ресурсів; інтерактивні методи; методи організації навчального процесу, що формують соціальні навички;

- науково-дослідна робота;

- самостійна робота.

12. Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: іспит, статистичні диктанти, проблемно-аналітичні роботи, реферати, есе, презентація власних досліджень.

13. Критерії оцінювання

Оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів з навчальної дисципліни здійснюється за 100-бальною шкалою. Відповідність 100-бальної шкали оцінювання іншим шкалам оцінювання наведена в таблиці.

Таблиця відповідності 100-бальної шкали оцінювання іншим шкалам оцінювання

100-бальна шкала	Шкала ЄКТС
90–100	A
80–89	B
65–79	C
55–64	D
50–54	E
35–49	FX

14. Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль результатів навчання здобувачів освіти проводиться у формі: фронтального та індивідуального опитування, виконання письмових завдань, практичних завдань на смузї психологічної підготовки та навчально-тренувальному комплексі, проектної роботи тощо.

Підсумковий контроль проводиться у формі підсумкової модульної роботи та іспиту.

15. Розподіл та накопичування балів, які отримують здобувачі, за видами навчальних занять та контрольними заходами з дисципліни

Вид навчальної роботи	Кількість	Максимальний бал за вид навчальної роботи	Загальна максимальна кількість балів
І. Поточний контроль			
Лекції	10	0	0
Семінари (практичні заняття)	11	4	44
Модульна контрольна робота*	1	16	16
ІІ. Підсумковий контроль			
Екзамен	1	40	40
Разом за всі види навчальної роботи модуля 1			100

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни формується з урахуванням результатів:

- поточного контролю роботи здобувача впродовж семестру (включно із самостійною);
- підсумкового контролю успішності.

Поточний контроль проводиться на кожному семінарському занятті. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) та набутих навичок під час виконання індивідуальних завдань.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на семінарському (практичному) занятті (оцінюється в діапазоні від 1 до 4 балів):

4 бали – завдання виконане в повному обсязі, відповідь вірна, наведено переконливу аргументацію, використовуються професійні терміни.

3 бали – завдання виконане в повному обсязі, відповідь вірна, аргументація недостатня, використовуються професійні терміни.

2 бали – завдання виконане частково, обґрунтування відповіді недостатнє, допущені термінологічні помилки.

1 бал – завдання виконане на рівні окремих фрагментів, допущені значні помилки.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки, акуратність оформлення письмової роботи, самостійність виконання.

Оцінювання **індивідуальних завдань** (самостійна робота) здійснюється на семінарських заняттях за шкалою від 1 до 3 балів.

Критерії оцінювання залежать від форми виконання завдання. Наприклад (оцінювання есе, дайджесту, реферату):

3 бали – отримують здобувачі, які можуть виокремити з різних джерел основні положення, структурно об'єднати їх, коротко проаналізувати кожне з них та зробити ґрунтовні узагальнюючі висновки.

2 бали – отримують здобувачі, які в цілому правильно виокремили основні положення кожного з джерел, але не зробили їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків.

1 бал – отримують здобувачі, які фрагментарно виокремили основні положення кожного з джерел, але не зробили їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків.

Модульна контрольна робота є складовою поточного контролю і здійснюється через проведення аудиторної письмової роботи під час проведення останнього семінарського заняття в межах окремого залікового модуля.

Кожен варіант модульної контрольної роботи складається з двадцяти тестових завдань та трьох проблемно-аналітичних питань. Відповіді на поставленні завдання здобувачів повинні відображати вільне володіння обсягом навчального матеріалу, передбаченого програмою.

Критерії оцінювання знань здобувачів при виконанні контрольних робіт (оцінюється в діапазоні від 1 до 16 балів):

Сума балів за правильне виконання тестового завдання складає 10 балів. Вага одного правильно вирішеного тестового запитання складає 0,5 бала:

0,5 бала – відповідь вірна;

0 балів – відповідь не вірна.

Сума балів за виконання проблемно-аналітичного завдання складає 6 балів. При його оцінюванні береться до уваги вміння застосовувати знання на практиці (у вигляді наведення власних прикладів), оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища, виявляючи особисту позицію що до них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

2 бали – питання розкрито в повному обсязі, відповідь вірна, наведено переконливу аргументацію, використовуються професійні терміни, наявний творчий підхід.

1 бал – питання розкрито на рівні окремих фрагментів, аргументація відсутня.

Оцінювання самостійної роботи. Результати самостійної роботи спеціально не оцінюються, але виявляються під час діагностики знань з навчальної дисципліни.

Навчальний матеріал дисципліни, засвоєний у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль, передбачений робочим навчальним планом, разом з іншим навчальним матеріалом дисципліни і оцінюється за критеріями відповідного підсумкового контролю.

Оцінювання індивідуальних завдань здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті. Оцінювання тем, які виносяться лише на самостійну роботу і не входять до тем аудиторних занять, навчальних практик/практичних занять, контролюється під час модульного та підсумкового контролів. Оцінювання завдань індивідуальної роботи дисципліни здійснюється в діапазоні від 0 до 10 балів, і залежать від форми виконання індивідуального завдання, наприклад:

Підсумковий контроль успішності проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі, проводиться у формі екзамену.

Кожен варіант підсумкового контролю складається з трьох теоретичних питань. Відповіді на поставленні завдання здобувачів повинні відображати вільне володіння обсягом матеріалу, передбаченим програмою, аналізувати питання історії, факти, проблеми та тенденції розвитку світової цивілізації в їх діалектичному взаємозв'язку, володіти культурою мислення, технологією освоєння соціального досвіду на рівні, необхідному для професійної діяльності самостійно оцінювати різноманітні явища та факти, виявляючи особисту позицію що до них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

Критерії оцінювання знань здобувачів на підсумковому контролі (оцінюється від 0 до 40 балів):

40 балів – в повному обсязі здобувач володіє навчальним матеріалом, глибоко та всебічно розкрив зміст теоретичного питання;

39-30 бали – достатньо повно володіє навчальним матеріалом, в основному розкрито зміст теоретичного питання. При наданні відповіді на деякі питання не вистачає достатньої глибини та аргументації, при цьому є несуттєві неточності та незначні помилки;

29-19 балів – в цілому володіє навчальним матеріалом, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки;

18-1 балів – частково володіє навчальним матеріалом, відповіді загальні, допущено при цьому суттєві помилки;

0 балів – не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичного питання та практичних завдань.

16. Перелік теоретичних питань для підготовки до екзамену:

1. Філософія, її предмет та функції.
2. Історичні типи світогляду.
3. Філософія як раціональна форма світогляду.
4. Основні течії філософської думки в Стародавньому Китаї.
5. Основні положення буддизму.

6. Релігійно-філософські течії Стародавньої Індії (індуїзм, джайнізм).
7. Іудаїзм – найдавніша монотеїстична релігія.
8. Основні догмати ісламу.
9. Ранньогрецька натурфілософія. Проблема субстанції.
10. Філософія епохи еллінізму (епікуреїзм, стоїцизм, скептицизм).
11. Класична грецька філософія (Сократ, Платон, Аристотель).
12. Основи християнського віровчення.
13. Основні принципи релігійно-філософського мислення.
14. Проблема пізнання в Середньовічній філософії: містика і схоластика.
15. Гуманізм епохи Відродження. Реформація.
16. Філософія Нового часу.
17. Філософія епохи Просвітництва.
18. Критична філософія І.Канта.
19. Діалектична система Гегеля.
20. Виникнення і розвиток марксистської філософії.
21. Проблема раціонального та ірраціонального в західній філософії XIX ст.
22. Некласична філософія кінця XIX - початку XX ст.
23. Екзистенціальна філософія та її різновиди.
24. Психологія і психоаналіз і неопсихоаналіз.
25. Еволюція західноєвропейської релігійної філософії.
26. Розвиток західноєвропейської наукової філософії.
27. Філософська думка Київської Русі.
28. Поширення гуманістичних ідей в Україні в XV-XVII ст.
29. Просвітництво в Україні.
30. Г. Сковорода, його життя та філософія.
31. Києво-Могилянська академія, її вплив на філософську думку українського та інших народів. (Ф. Прокопович, І. Гізель, П. Могила).
32. Філософія в Київському та Харківському університетах.
33. Соціально-філософські ідеї М. Драгоманова, І. Франка, Л. Українки.
34. Філософські ідеї в українській культурі на поч. XX ст.
35. В. Вернадський про феномен життя, всесвіту, людства і ноосфери.
36. Українська філософія за радянських часів.
37. Проблеми розвитку сучасної української філософії.
38. Філософська категорія буття.
39. Поняття матерії. Матерія і рух. Простір і час.
40. Проблема походження людини.
41. Виникнення і природа свідомості.
42. Структура свідомості, її рівні.
43. Сутність та структура пізнавального процесу.
44. Поняття науки. Специфіка наукового пізнання.
45. Форми і методи наукового пізнання.
46. Основні закони правильного мислення.
47. Проблема істини. Критерії істинності знання.
48. Основи взаємодії природи та суспільства.

- 49.Спрямованість розвитку суспільства. Прогрес і регрес.
- 50.Суспільна свідомість та її структура.
- 51.Світ людських цінностей.
- 52.Походження і сутність глобальних проблем.
- 53.Сучасна НТР. Основні напрямки НТР
- 54.Соціальні наслідки НТР.
- 55.Екологія та екологічні проблеми в Україні.
- 56.Філософський аспект походження людини. Походження людини: необхідність чи випадковість.
- 57.Основні методи емпіричної наукової діяльності: спостереження, вимірювання, експеримент.
- 58.Основні форми наукового пізнання (факт, гіпотеза, проблема, закон, теорія).
- 59.Духовні проблеми сучасності.
- 60.Роль цінностей в житті людини.
- 61.Сучасні соціально-екологічні глобальні проблеми.
- 62.Діалектика як вчення про розвиток. Закони діалектики
- 63.Найвищі моральні цінності людини. "Золоте правило" моралі.
- 64.Глобальні проблеми ХХІ ст. та головні суспільно-політичні процеси. Проблема «ціни» прогресу.
- 65.Людина в постіндустріальному суспільстві
- 66.Використання цифрових технологій державою в реалізації її функцій.
- 67.Збройна агресія Російської Федерації проти України.
- 68.Інформаційна безпека в умовах війни.

17. Політика викладання навчальної дисципліни

1. Активна участь в обговоренні навчальних завдань, попередня підготовка до семінарських та практичних занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань.
2. Беззастережне дотримання під час занять правил безпеки, вимог охорони праці, санітарно-гігієнічних норм та протиепідемічних заходів.
3. Сумлінне виконання розкладу занять з навчальної дисципліни (здобувачі освіти, які запізнилися на заняття, до заняття не допускаються).
4. Здобувачі освіти мають право на визнання результатів навчання з дисципліни, набутих у неформальній та/або інформальній освіті.
5. Здобувачі освіти мають право на оскарження результатів підсумкового контролю з дисципліни або процедури його проведення.
6. Здобувачі освіти мають право на самостійний вибір форм і проблематики індивідуальних завдань.
7. При виконанні індивідуальної роботи здобувачі освіти зобов'язані дотримуватись політики академічної доброчесності. У разі виявлення фактів порушення політики здобувачі несуть персональну відповідальність згідно із законодавством України та нормативними документами НУЦЗ України.

18. Рекомендовані джерела інформації

Методичне забезпечення

1. Усов Д.В. **Філософія: методичні вказівки з організації самостійної роботи** здобувачів з навчальної обов'язкової дисципліни «Філософія» підготовки за освітньо-професійною програмою «Пожежна безпека» для підготовки здобувачів вищої освіти за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти в галузі знань 26 «Цивільна безпека» за спеціальністю 261 «Пожежна безпека» / Д. В. Усов. – Черкаси: ЧПБ ім. Героїв Чорнобиля НУЦЗУ, 2023. – 41 с.

2. Усов Д.В. **Філософія. Методичні вказівки до виконання індивідуальних завдань** з навчальної обов'язкової дисципліни «Філософія» підготовки здобувача за освітньо-професійною програмою «Пожежна безпека» для підготовки здобувачів вищої освіти за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти в галузі знань 26 «Цивільна безпека» за спеціальністю 261 «Пожежна безпека». – Черкаси: ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2023. – 15 с.

Базова література

1. Александрова А. В. Філософія Середніх віків та доби Відродження: підручник. – К.: ПАРАПАН, 2002. – 170 с.
2. Андрущенко В. П. Історія соціальної філософії: (Західноєвропейський контекст): підруч. для студ. вищ. навч. закл. – К.: Тандем, 2000. – 412 с.
3. Андрущенко В.П., Волинка Г.І., Мозгова Н.Г. та ін. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи ... Навчальний посібник. – К.: Каравела, 2009. – 463 с.
4. Андрущенко В.П. Михальченко М.І. Сучасна соціальна філософія: Курс лекцій. – К.: «Генеза», 2003. – 368 с.
5. Арутюнов В. Х., Кирик Д. П., Мішин В. М. Логіка: Навч. посібник для економ.: Вид. друге, доп. і перероб. – К., 2000.
6. Афанасенко В. С., Горлач М. І., Данильян О.Г., Дзьобань О.П., Квіткін П.В. Соціальна філософія: підруч. для вищої шк.. – Х.: Прапор, 2011. – 679 с.
7. Гатальська С.М. Філософія культури: Підручник для студ. вищих навч. закл. – К.: Либідь, 2010. – 328 с.
8. Горлач М.І., Кремень В.Г., Ніколаєнко С.М., Требін М.П. та ін. Основи філософських знань: Підручник. - К.: Центр учбової літератури, 2008. – 1028 с.
9. Горський В. С. Історія української філософії: Навч. посібник. - Київ : Наукова думка, 2001. - 374 с.
10. Горський В. С. Філософія в українській культурі (методологія та історія): філос. нариси. – К. : Центр практичної філософії, 2001. – 235 с.

- 11.Губар О.М. Філософія: інтерактивний курс лекцій: Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. – 416 с.
- 12.Данильян О. Г. Філософія : підручник / О. Г. Данильян, В. М. Тараненко. – 2ге вид., допов. і переробл. – Х. : Право, 2012. – 312 с.
- 13.Ільїн В.В., Кулагін Ю.І. Філософія. Ч.1. Історія розвитку філософської думки. Підручник в 2 ч. - Київ: "Альтерпрес", 2002, - 464 с.
- 14.Історія східнослов'янської філософії: державно-правовий контекст (XVIII-XX століття): навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / уклад.: В. В. Кузьменко, Л. Р. Наливайко, О. М. Обушенко [та ін.]. - Київ : Хай-Тек Прес, 2014. - 304 с.
- 15.Історія української філософії: підручник / М. Ю. Русин, І. В. Огородник, С. В. Бондар [та ін.]. – К. : Київський університет, 2008. – 591 с.
- 16.Історія філософії: підруч. для вищ. школи / В. Г. Кремень (керівник авт. кол.), В. С. Афанасенко, В. І. Волович та ін.. - Х. : Прапор, 2003. - 768 с.
- 17.Історія філософії: підручник / А. К. Бичко, І. В. Бичко, В. Г. Табачковський. - К. : Либідь, 2001. - 408 с.
- 18.Конверський А. Є. Логіка: Підручник для студентів юридичних факультетів. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 304 с.
- 19.Кралюк П. М. Історія філософії України: підручник. – К. : КНТ, 2015. – 652 с.
- 20.Лазарчук Ю.В., Виноградов Д.С. Філософія. Дайджест для студ. і аспір.
- 21.Підручник для вищої школи. Черкаси : Видавець Майдаченко, 2003. – 348 с.
- 22.Місце філософії в інтелектуальних традиціях Сходу / Ю. Ю. Завгородній, С. В. Капранов, К. В. Малахова [та ін.]. - К. : Наукова думка, 2013. - 248 с.
- 23.Назарук М.Філософія доквілля та природокористування. - Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2019. - 302 с.
- 24.Онтологія людини: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В.В. Лях та ін. – Слов'янськ, 2004. – 230 с.
- 25.Пазенок В.С. Філософія : Навчальний посібник. – К.: Академія, 2008. – 280 с.
- 26.Петрушенко В. Л.Філософія: навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти III-IV рівнів акредитації. – К. : Каравела, 2001. – 540 с.
- 27.Подольська Є.А. Кредитно-модульний курс з філософії: філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство. Навчальний посібник. – К: Центр навчальної літератури, Інкос, 2006. – 624 с.
- 28.Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія. Підручник. – К.: Академвидав, 2005. – 592 с.
- 29.Ратніков В. С. Історія та філософія науки: хрестоматія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – Вінниця : Нова книга, 2009. – 416 с.
- 30.Саух П. Ю. Філософія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 256 с.

31. Сучасна українська філософія: традиції, тенденції, інновації : збірник наукових праць / КНУТШ ; [відп. ред. : А. Є. Конверський, Л. О. Шашкова]. – Київ : Київський університет, 2011.
32. Твої кроки до Мудрості: авторизований конспект-практикум / А. М. Черній, З. І. Тимошенко. – К. : Європ. ун-т, 2001. – 200 с.
33. Тягло О.В. Філософія У 2-х кн. Навчальний посібник. т.1. Хронологічно - тематичний огляд. – Х., 1998.
34. Усов Д.В. Філософія: Короткий словник термінів з іменним показником. – Черкаси: ЧПБ, 2012. – 60 с.
35. Філософія. Від витоків до сьогодення: хрестоматія : навч. посіб. / за ред. Л. В. Губерського. - К. : Знання, 2009. – 621 с.
36. Філософія історії: підручник /О.А. Габрієлян., І.І. Кальной. – К.: Академвидав, 2011. – 213 с.
37. Філософія: курс лекцій: навч. посібник / І. В. Бичко, В. Г. Табачковський. – К.: Либідь, 1994. – 576 с.
38. Філософія: модульний курс : навч. посіб. / К. В. Кислюк. – Х. : Торсінг плюс, 2009. – 416 с.
39. Філософія: Навчальний посібник / За ред. Надольного І.Ф. – К.: Вікар, 2008. – 534с.
40. Філософія. Навчально-методичний посібник / Тур М.Г. – Черкаси: ЧПБ, 2007. – 38 с.
41. Філософія. Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. П. Щерба, В. К. Щедрін, О. А. Заглада; За заг. ред. С. П. Щерби. – К. : МАУП, 2004. – 216 с.
42. Філософія: підруч. для студентів вищ. навч. закл. / Л. В. Губерський [та ін.]. – Харків: Фоліо, 2018. – 624 с.
43. Філософія. Підручник (за ред. Г. А. Заїченка). – Київ, “Вища школа”, 1995. – 454 с.
44. Філософія: підручник для студентів і курсантів вищих закладів освіти III-IV рівнів акредитації / за ред. О. Рябіної, Л. Юрченко. – Х.: Видавництво Іванченка, 2021. – 286 с.
45. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: Хрестоматія: Навч. посібн. / В. Андрущенко, П. Волинка, Н. Мозгова та ін. За ред. Г. Волинки. – К.: Каравела, 2010. – 464 с.
46. Філософія: Світ людини. Курс лекцій: Навч. посібник / В. Г. Табачковський, М. О. Булатов, Н. В. Хамітов та ін. – К.: Либідь, 2004. – 432 с.
47. Філософія: словник термінів та персоналій / В. С. Бліхар, М. А. Козловець, Л. В. Горохова, В. В. Федоренко, В. О. Федоренко. – Київ: КВІЦ, 2020. – 274 с.
48. Читанка з історії філософії: у 6 кн. Кн. 1 Філософія стародавнього світу / редкол. : Г. І. Волинка. – К. : Довіра, 1992. – 207 с.
49. Читанка з історії філософії: у 6 кн. Кн. 6 Зарубіжна філософія ХХ століття / редкол. : Г. І. Волинка. – К. : Довіра, 1993. – 239 с.

50. Ярошовець В. І. Історія філософії: Від структуралізму до постмодернізму: підруч. для студ. вищ. навч. закл. – К. : Знання України, 2004. – 214 с.
51. Ящук Т. І. Філософія історії: курс лекцій: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К. : Либідь, 2004. – 536 с.

Допоміжна література

1. Абеляр П. Історія моїх страждань. Утішне послання до друга. Листування Абеяра й Елоїзи. Ісповідь віри Елоїзи: Біографія (Автобіографія) / пер. з латин. : Р. Паранько; ред. В. Мартинюк. – Л.: Літопис, 2004. – 132 с.
2. Августин. Сповідь / пер. з латини Ю. Мушака ; авт. післямови С. Здіорук. – Київ: Основи, 1999. – 319 с.
3. Аквінський Т. Коментарі до Аристотелевої "Політики" / пер. з лат. О. Кислюка. – К.: Основи, 2003. – 794 с.
4. Антологія сучасної аналітичної філософії, або жук залишає коробку / за наук. ред. А. С. Синиці ; пер.: І. В. Грабовський, У. І. Луц, А. С. – Л.: Літопис, 2014. – 374 с.
5. Арндт Х. Джерела тоталітаризму: пер. з англ. – К.: Дух і літера, 2002. – 539 с.
6. Боецій С. Розрада від філософії / пер. з лат. А. Содомора. – К.: Основи, 2002. – 146 с.
7. Вальденфельс Б. Вступ до феноменології: пер. з нім. – К.: Альтерпрес, 2002. – 173 с.
8. Вернадський В. І. Вибрані праці. – К.: Наукова думка, 2005. – 301 с.
9. Габермас Ю. Залучення іншого. Студії з політичної теорії. – Львів: Астролябія, 2006. – 416 с.
10. Гадамер Г.-Г. Герменевтика і поетика: вибрані твори. – К.: Юніверс, 2001. – 280 с.
11. Гадамер Г.-Г. Істина і метод: Доповнення. Показки: Т.2 Герменевтика II / пер. з нім. М. Кушніра. – К.: Юніверс, 2002. – 478 с.
12. Гантінгтон С. Протистояння цивілізацій та зміна світового порядку / пер. з англ. Н. Климчук. – Львів: Кальварія, 2006. – 474 с.
13. Гегель Г. Основи філософії права, або Природне право і державознавство / пер. з нім. Р. Осадчук, М. Кушнір. – К.: МП "Юніверс", 2000. – 329 с.
14. Гегель Г. Феноменологія духу / пер. П. Таращук, наук. ред. пер. Ю. Кушаков. – К.: Основи, 2004. – 550 с.
15. Гоббс Т. Левіафан, або Суть, будова і повноваження держави церковної та цивільної; [пер. з англ. Р. Димерець [та ін.] ; наук. ред. Т. Польська]. – К.: Дух і літера, 2000. – 606 с.
16. Горкгаймер М. Критика інструментального розуму / пер. з нім. : М. Д. Култаєвої ; відп. ред. : Л. А. Сітніченко. – К.: ППС-2002, 2006. – 284 с.

17. Гьофе О. Розум і право. Складові інтеркультурного правового дискурсу / пер. з нім. Л. Ситниченко, М. Култаєвої, відп. ред. Л. А. Ситниченко. – К.: Альтерпрес, 2003. – 264 с.
18. Гьофе О. Справедливість і субсидіарність: виступи в Україні. Пер. з нім. та упорядкув.: Л. Ситниченко. – К.: Альтерпрес, 2004. – 140 с.
19. Дахній А. Й. Мартін Гайдеггер та екзистенційна філософія. – Львів: Видавництво ЛНУ ім. І. Франка, 2018. – 251 с.
20. Декарт Р. Міркування про метод, щоб правильно спрямовувати свій розум і відшукати істину в науках / пер. з фр. В. Андрушко, С. Гатальська. – К.: Тандем, 2001. – 101 с.
21. Декомб В. Інституції сенсу / пер. з фр., післям. та прим. О. Йосипенко. – К.: Український центр духовної культури, 2007. – 366 с.
22. Демократія: антологія / Наук. т-во ім. В. Липинського. – К.: Смолоскип, 2005. – 1106 с.
23. Добронравова І. С. Новітня західна філософія науки: підруч. для студ. вищ. навч. закл. – К.: ПАРАПАН, 2008. – 214 с.
24. Дідро Д. Жак-фаталіст / пер. с фр. В. Підмогильний. – Х.: Фоліо, 2007. – 447 с.
25. Д'юї Д. Демократія і освіта / пер. з англ. М. Олійник та ін.. – Л.: Літопис, 2003. – 289 с.
26. Єрмоленко А. М. Комунікативна практична філософія: підручник. – К.: Лібра, 1999. – 487 с.
27. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст: франківський період. – К.: Основи, 1993. – 125 с.
28. Ідея культури: виклики сучасної цивілізації / Є. Бистрицький, С. Пролесєв, Р. Кобець, Р. Зимовець. – К.: Альтерпрес, 2003. – 192 с.
29. Історія європейської цивілізації. Рим / під ред. Умберто Еко ; пер. з італ.: Л. Ципоренко, Г. Рудницької. – Х.: Фоліо, 2014. – 1104 с.
30. Іщенко М. Патріот України у системі цінностей філософії гуманізму і демократії. – Черкаси: ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2021. – 188 с.
31. Йонас Г. Принцип відповідальності: У пошуках етики для технологічної цивілізації [Пер. з нім. А. Єрмоленко, В. Єрмоленко]. – К.: Лібра, 2001. – 400 с.
32. Кант І. Критика чистого розуму / пер. з нім. та прим. І. Бурковського. – К.: МП "Юніверс", 2000. – 500 с.
33. Кастельс М. Інтернет галактика. Міркування щодо Інтернету, бізнесу і суспільства. – К.: Ваклер, 2007. – 304 с.
34. Класики політичної думки: від Платона до Макса Вебера: пер. з нім. / ред. Є. Причепій. – К.: Тандем, 2002. – 580 с.
35. Кортгаазе В. Від Меланхтона до Коменського та Чижевського. – Дрогобич: Коло, 2005. – 378 с.
36. Леві-Строс К. Первісне мислення / пер. з фр., вступне слово та прим. С. Йосипенка. – К.: Український центр духовної культури, 2000. – 324 с.

37. Литвинов В. Ренесансний гуманізм в Україні: ідеї гуманізму епохи Відродження в українській філософії XV- початку XVII ст. – К.: Основи, 2000. – 470 с.
38. Литвинов В. Станіслав Оріховський: історико-філософський портрет. – К.: Академперіодика, 2014. – 352 с.
39. Локк Дж. Два трактати про врядування; [пер. з англ.: О. Терех, Р. Димерець]. – К.: Основи, 2001. – 265 с.
40. Макінтайр Е. Після чесноти: Дослідження з теорії моралі / Пер. з англ. – К.: Дух і літера, 2002. – 438 с.
41. Мак-Люен М. Галактика Гутенберга: становлення людини друкованої книги. – К.: Ніка-Центр, 2001. – 464 с.
42. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги: Т. 1 У полоні Платонових чарів / пер. з англ. : О. Коваленко. – К.: Основи, 1994. – 444 с.
43. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги: Т. 2 Спалах пророцтва: Гегель, Маркс та послідовники / пер. : О. Буценко. – К.: Основи, 1994. – 494 с.
44. Рассел Б. Історія західної філософії / пер. з англ. : Ю. Лісняк, П. Таращук. – К.: Основи, 1995. – 759 с.
45. Рікер П. Ідеологія та утопія / пер. з англ. В. Верлока. – К.: Дух і літера, 2005. – 384 с.
46. Рікер П. Право і справедливість / пер. з фр. О. Сирцова. – К.: Дух і літера, 2002. – 218 с.
47. Рікер П. Сам як інший. Пер. з фр. В. Андрушко. – К.: Дух і літера, 2002. – 450 с.
48. Ролз Дж. Теорія справедливості / Пер. з англ. О. Мокровольський. – К.: Основи, 2001. – 822 с.
49. Руссо Ж-Ж. Про суспільну угоду, або принципи політичного права; [пер. з фр. О. Хома]. – К: Port-Royal, 2001. – 349 с.
50. Світоглядно-методологічні інновації в західноєвропейській філософії / В. Лях, О. Йосипенко, В. Куплін та ін.. – К.: Український Центр духовної культури, 2001. – 295 с.
51. Синиця А. Сучасна аналітична філософія: від прагматики мови до концептуалізації свідомості. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2017. – 448 с.
52. Слотердайк П. Критика цинічного розуму / пер. з нім. А. Богачова. – К.: Тандем, 2002. – 541 с.
53. Спіноза Б. Теологічно-політичний трактат / пер. з лат. В. Литвинов. – К.: Основи, 2003. – 237 с.
54. Тейлор Ч. Мультикультуралізм і "Політика визнання" / ком. : Е. Гутман (ред), С. Вольф [та ін.]. – К.: Альтерпрес, 2004. – 172 с.
55. Тойнбі А. Дж. Дослідження історії. – К.: Основи, 1995. – 610 с.
56. Тоффлер Е. Третя Хвиля / пер. з англ. А. Євса. – К.: Вид. дім «Всесвіт», 2000. – 480 с.
57. Тур М. Г. Некласичні моделі легітимації соціальних інститутів. – К.: ПАРАПАН, 2006. – 396 с.

58. Філософія сьогодні. Розмови з Ульрихом Беком, Гансом-Георгом Гадамером, Юргеном Габермасом, Гансом Йонасом, Отфридом Гьофе, Віторіо Гьосле, Ричардом Рорті та іншими / пер. з нім. : А. Богачова ; відп. ред. : С. Пролесєв. – К.: Альтерпрес, 2003. – 168 с.
59. Фукуяма Ф. Ідентичність. Потреба в гідності й політика скривдженості. – К.: Наш формат, 2020. – 192 с.
60. Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні. – Київ: Обрій, 1992. – 230 с.
61. Чижевський Д. Філософія Г. С. Сковороди / Підготовка тексту й переднє слово проф. Леоніда Ушкалова. – Харків: Прапор, 2004. – 272 с.
62. Юркевич П. Історія філософії права: рукописна спадщина : пер. з рос. та нім. / упоряд. Р. Піч, М. Лук ; заг. ред. В. Нічик. – К.: Український світ, 1999. – 752 с.
63. Яннарас Х. Свобода етосу / пер. М. Ткачук. – К.: Дух і літера, 2003. – 268 с.

Інформаційні ресурси

<http://www.filosof.com.ua/> Офіційний сайт Інституту філософії ім. Г.С. Сковороди Національної академії наук України – провідної установи з розвитку філософської науки в Україні

<http://www.sr.org.ua> Міжнародний журнал "ScienceRise"

<http://www.gileya.org/> Збірник наукових праць "Гілея: науковий вісник" Фахове видання з філософських, політичних та історичних наук

<http://www.philsci.univ.kiev.ua/> Електронна бібліотека кафедри філософії та методології науки філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

<https://ier.utm.edu/> Інтернет-енциклопедія філософських наук (англ.)

<http://ua.wikipedia.org/> Вікіпедія українською

<https://www.jstor.org/> Популярний електронний архів JSTOR включає в себе архіви провідних світових журналів з соціології, політології, права, освіти, статистики, історії, екології, філософії, економіки та ін. (англ.)

<https://studme.com.ua/filosofiya/default.htm> Конспекти лекцій з філософії (укр.)

Розробник:

професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
доктор філософських наук, професор

Дмитро УСОВ